

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри _____
(підпис)
Сментина Н.В.

“ ____ ” _____ 20__ року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: «**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕЛОІНФРАСТРУКТУРИ (НА
ПРИКЛАДІ М. ОДЕСИ)**»

Виконавець:

студентка 65 групи ФЕУП

Палієнко Анастасія Вячеславівна _____
(підпис)

Науковий керівник:

д. е. н., професор

Балджи Марина Дмитрівна _____
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТА	6
1.1. Поняття, сутність та різновиди інфраструктури міста	6
1.2. Велосипедна інфраструктура та її місце в соціально-економічному розвитку міста.....	12
1.3. Закордонний досвід розвитку велосипедної інфраструктури	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ВЕЛОСОПІДНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ М. ОДЕСИ	25
2.1 Аналіз стану та передумови розвитку велосипедної інфраструктури в м. Одесі	25
2.2 Аналіз та оцінка доцільності створення велоінфраструктури в м. Одесі.....	35
2.3 Аналіз результатів дослідження оцінки доцільності створення велосипедної інфраструктури в м. Одесі	41
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕЛОСИПЕДНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В М. ОДЕСІ	49
3.1. Облаштування велоінфраструктури та створення повсякденних та рекреаційних веломаршрутів	49
3.2. Прогнозування розвитку велоінфраструктури в м. Одесі.....	58
3.3. Суспільна та економічна ефективність інвестицій у розвиток велоінфраструктури м. Одеси	67
ВИСНОВКИ	72
Список використаних джерел	75
Додатки	81

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні більшість передових країн світу долучаються до втілення політики сталого розвитку. Вона вказує на необхідність розвитку екологічно чистих видів транспорту в містах. Стала (збалансована) мобільність у містах полягає в пріоритетності розвитку міської інфраструктури для людей: пішохідної, велосипедної та громадського транспорту – такої, що зменшує екологічні ризики, є більш безпечною для людини та середовища. Актуальність розвитку велосипедного транспорту підтверджується й тим, що велосипед є видом транспорту, що дешевий у використанні та обслуговуванні, корисний для здоров'я людини та сталого розвитку міста, а розбудова велосипедної інфраструктури є дешевою та швидкою в реалізації порівняно з іншими видами транспорту.

Розвиток велосипедного руху у м. Одесі допоможе розв'язати низку проблем, пов'язаних з поліпшенням екологічної ситуації, підвищенням мобільності, а також матиме позитивний економічний ефект. Створення пішохідно-велосипедних зон у місті сприятиме зниженню показників забруднення навколишнього середовища до норм, прийнятних для життя та діяльності мешканців і гостей міста. Місто, яке дбає про збереження свого потенціалу, екологію та розвиток велосипедних шляхів на дорогах і у зелених зонах, привабить значну частину туристів з України та із-за кордону. Зростання частки велосипедного руху є одним з тактичних засобів досягнення стратегічної мети – зробити транспортну систему міста сталою, а громадський простір міста доступним для всіх його користувачів.

Мета кваліфікаційної роботи – теоретичне обґрунтування, методичні та прикладні аспекти перспектив розвитку велосипедної інфраструктури на прикладі м. Одеси.

Мета кваліфікаційної роботи реалізується через конкретні **завдання**:

- визначити сутність та складові елементи інфраструктури міста;

- охарактеризувати велосипедну інфраструктуру як складову соціальної інфраструктури міста;
- проаналізувати закордонний досвід розвитку велосипедної інфраструктури;
- визначити передумови розвитку велосипедної інфраструктури в м. Одесі;
- проаналізувати можливості та обмеження перспектив розвитку велосипедної інфраструктури;
- обґрунтувати доцільність впровадження велосипедної інфраструктури в м. Одесі;
- охарактеризувати проект створення та розвитку велосипедної інфраструктури в м. Одесі;
- дослідити прогностичні тенденції розвитку велосипедної інфраструктури в м. Одесі;
- оцінити очікуваний соціальний та економічний ефект від створення та розвитку велосипедної інфраструктури в м. Одесі.

Об'єктом дослідження є процес розвитку велосипедної інфраструктури як складової соціальної інфраструктури м. Одеси.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та прикладних аспектів обґрунтування перспектив розвитку велосипедної інфраструктури в м. Одесі.

Методи дослідження, що використовувались при написанні кваліфікаційної роботи можна згрупувати наступним чином:

- загальнонаукові – з метою визначення теоретичних аспектів теми та визначення сутності певних категорій;
- логічної абстракції (аналіз і синтез, індукція та дедукція) – з метою поділу загального поняття або явища на окремі складові та визначення взаємозв'язку між ними;
- економіко-статистичного аналізу (табличний, графічний, групування, класифікації) – з метою групування та наочного подання цифрової інформації, динаміки показників тощо;

- маркетингові (SWOT-аналіз, PEST-аналіз, спостереження) – з метою аналізу можливостей та загроз перспектив розвитку велосипедної інфраструктури на прикладі м. Одеси.
- соціологічних досліджень (опитування, анкетування, інтерв'ю) – з метою аналізу поточного стану велосипедної інфраструктури в м. Одесі та визначення доцільності її розвитку.

Інформаційну базу дослідження складають: посібник Бондаренко І. «Комфортне місто: як спланувати велосипедну інфраструктуру», українська версія підручника з велосипедної політики «PRESTO», німецькі рекомендації з організації руху велосипедного транспорту ERA, Закон України «Про правила дорожнього руху», Державні будівельні норми ДБН В.2.3-5:2018 «Вулиці та дороги населених пунктів» та ДБН Б.2.2-12:2019 «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень».

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами проведених досліджень опублікована стаття Палієнко А. В. Передумови розвитку велосипедної інфраструктури на прикладі міста Одеси// М. Д. Балджи, А. В. Палієнко// Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом – 2019.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження щодо обґрунтування перспектив розвитку велосипедної інфраструктури (на прикладі м. Одеси) можна зробити наступні висновки:

1. Сьогодні більшість передових країн світу долучаються до втілення політики сталого розвитку. Вона вказує на необхідність розвитку екологічно чистих видів транспорту в містах. Стала (збалансована) мобільність у містах полягає в пріоритетності розвитку міської інфраструктури для людей (пішохідної, велосипедної та громадського транспорту), що зменшує екологічні ризики, є більш безпечною для людини та середовища.
2. Екологічно чисті види пересування економічно ефективніші, а також доступніші для всіх категорій населення. Тому, розвиток велосипедної інфраструктури є актуальним та забезпечує комфортні умови проживання населення міста, розвиток і функціонування міської економіки. Саме високий розвиток інфраструктури в місті є одним із найвагоміших показників для залучення інвестицій та ведення бізнесу.
3. Успішний досвід європейських міст свідчить про те, що велосипед може стати одним із пріоритетних видів міського транспорту (наприклад, в Копенгагені та Амстердамі, загальноновизнаних велосипедних столицях, близько 30% всіх поїздок здійснюється на велосипеді). Масштабне дослідження, проведене Європейською федерацією велосипедистів, дало змогу обрахувати сумарний економічний ефект від їзди на велосипеді, що оцінюється більше, ніж у 513 мільярдів євро.
4. Доцільним є перейняти європейський досвід з проектування та розвитку велосипедної інфраструктури в м. Одесі за такими напрямками: надання пріоритету екологічним видам транспорту, вкладання «зелених інвестицій» у розвиток велосипедної інфраструктури, удосконалити нормативно-правову базу (Правила дорожнього руху, державні стандарти

та будівельні норми з проектування та будівництва різноманітних форм руху велосипедного транспорту), популяризація та промоція велосипедного руху серед населення міста, раціональне використання міського простору тощо.

5. Велосипедна інфраструктура в м. Одесі перебуває на початку свого розвитку. Не існує єдиної мережі велосипедних доріжок, які з'єднанні між собою, для того щоб мати можливість доїхати з однієї точки міста в іншу. Розвиток велосипедної інфраструктури в м. Одесі здатний вирішити такі проблеми, як: екологічна проблема; проблема мобільності громадян та гостей міста; проблема підвищення туристичної привабливості міста; проблема підвищеної аварійності на дорогах міста; проблема популяризації активного, здорового способу життя громадян міста і занять спортом.
6. У рамках дослідження перспектив розвитку велосипедної інфраструктури, з метою визначення доцільності створення велосипедної інфраструктури, було проведено соціологічне опитування. Головними результатами даного дослідження є: основною метою поїздок у 68 % опитуваних є дозвілля; 35% респондентів використовують велосипед кілька разів на тиждень; лише 0,1% поїздок на роботу здійснюються велосипедом; більше третини подорожей з дому до місця роботи здійснюється на відстань від 5 до 8 км; найбільшою перепоною на шляху одеських велосипедистів є погана якість доріг та тротуарів (75,3% позначили цю проблему як дуже важливу); також 45% відзначають відсутність велоінфраструктури як дуже важливу проблему; головними перепонами, що заважають почати користуватись велосипедом частіше є відсутність велосипеда (50%) та відсутність велоінфраструктури (46%); 62,5 % опитуваних визначило створення повноцінної велоінфраструктури як основну зміну в місті, що заохотить населення почати користуватись або більше їздити велосипедом.

7. Досліджуючи перспективи розвитку велосипедної інфраструктури, було запропоновано створення в м. Одесі восьми основних веломаршрутів («кільцевий», «суворівський», «приморський», «фонтанський», «аеропортівський» «історичний» або «туристичний», «студентський», «середньофонтанський») загальною протяжністю 86,4 км. Очікувана вартість будівництва мережі даних маршрутів визначена у розмірі 106272 тис. грн.
8. Аналізуючи прогнозовані тенденції розвитку велосипедної інфраструктури в м. Одесі за сценаріями (перший сценарій – збільшення частки їзди велосипедом до 1,5%; другий сценарій – збільшення частки їзди велосипедом до 3%; третій сценарій – збільшення частки їзди велосипедом до 5 %) було визначено очікуваний соціально-економічний ефект від впровадження та розвитку велосипедної інфраструктури.
9. За критерієм соціально-економічної доцільності розвитку велосипедної інфраструктури міста прогнозована економія річних транспортних втрат складає від 105,28 млн грн до 368,5 млн грн в залежності від сценарію розвитку. Тобто термін окупності дорівнює або є меншим за один рік. За критерієм енергетичних втрат, завдяки розвитку велоінфраструктури та скороченню частки використання моторизованого транспорту можна отримати економію у розмірі від 8472,2 літрів до 32779,38 літрів палива на добу в залежності від сценарію. За екологічними критеріями, ефект від реалізації велоінфраструктури можна оцінити непотраплянням шкідливих речовин у повітря міста від 11,04 тон до 42,6 тон на добу, в залежності від сценарію розвитку.

Список використаних джерел

1. Красовский В. Инфраструктура и интенсификация экономики: монография – М.: Экономика, 1980. – 195 с.
2. Картер А. Структурные изменения в экономике США: монография– М.: Статистика, 1974. – 272 с.
3. Rosenstein-Rodan P. Notes on the Theory of the «Big Push». – *Economic Development for Latin America*. – 1961 – № 4. – P. 60.
4. Кузьменко Л. М. Управление функционированием и развитием экономики региона: монография /НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2004. – 284 с.
5. Хейнман С. А. Научно-техническая революция и структурные изменения в экономике СССР. *Известия АН СССР. Экономическая серия* 1969. № 14. – С. 74
6. Jochimsen R. Theorie der Infrastruktur. – Jübingen. – 1966. – P. 133-135.
7. Статистика рынка товаров и услуг: учебник / И. К. Белявский, Г. Д. Кулагин, И. В. Короткова и др.: Под ред. И. К. Белявского. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 432 с.
8. Голіков А. П., Олійник Я. Б., А. В. Степаненко Вступ до економічної і соціальної географії: підручник.– К.: Либідь, 1997. – 320 с
9. Мочерний С. В. Основи економічних знань: підручник.– К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 312 с.
10. Комаринський Я., Яремчук І. Фінансово-інвестиційний аналіз: навчальний посібник.– К.:Українська енциклопедія, 1996.– 300 с.
11. Герасимчук З. В., Подеря-Масюк Ю. А. Економічна сутність інвестиційної інфраструктури регіону. *Економічні науки, серія «Регіональна економіка»* : зб. наук. праць /М-во освіти і науки України, Луцький нац. технічний університет. – 2008. – № 5(17), ч. 2. – С. 6-14
12. Гриценко А., Соболев В. Рыночная инфраструктура: сущность, функции, строение. *Экономика Украины*. – 1998. – № 4. – С. 35-44.

13. Управління інфраструктурними проектами: навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, 2016. – 193 с
14. Ясковець Ю. В. Теоретичні аспекти дослідження інфраструктури національних господарств в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. – 2013. – Вип. 114 (2). – С. 173-180.
15. Щербакова А.А. Сущность и состав региональной инфраструктуры сервиса медицинской техники. *Проблемы развития территории*. – Октябрь-декабрь 2010. – Вып. 6 (52). – С. 61-66.
16. Белов М. А., Антоненко О. В. Управління виробничою інфраструктурою: навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 1997. – 208 с.
17. Небава М. І., Ткачук Л. М. Управління регіональним розвитком: електронний навчальний посібник. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/25nebava_upravlinnya_regionalnym_rozvytkom/ (дата звернення: 7.09.2019).
18. Інфраструктура як фактор розвитку міст України в контексті концепції глобальних /В. І. Редін та ін. *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту*. – Херсон, 2018. - Вип. 9. – С. 79-85.
19. Що таке велоінфраструктура? Вебсайт. URL: <https://velotransport.info/?p=4380> (дата звернення: 7.09.2019).
20. Бондаренко І., Загребя В. Комфортне місто: як спланувати велосипедну інфраструктуру. — К.: Громадська асоціація "Асоціація велосипедистів Києва", 2017. — 50 с.
21. Про Правила дорожнього руху: Закон України від 01.05.2019 №1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF> (дата звернення: 06.10.2019).
22. Литвиненко Т. П., Смілянець Л. В. Особливості використання індивідуальних екологічних транспортних засобів у вулично-дорожній мережі населеного пункту. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: науковий журнал*. – 2015. – № 5. – С.181 – 184.

23. Підручник з велосипедної політики PRESTO. Просуваючи велотранспорт Українська версія/ Dirk Dufour, Ligtermoet&Partners. – Нідерланди, 2010. URL: http://velotransport.info/wp-content/uploads/UA_PRESTO-Policy-Guide-Infrastructure1.pdf (дата звернення: 7.10.2019).
24. Качний О. С. Впровадження концепції "комфортне місто" як найдієвіший, всесвітньо визнаний механізм оптимізації й модернізації адміністративно-територіальної одиниці. *Інвестиції: практика та досвід*. - 2015. - № 11. - С. 67-70
25. Ярликowa О. *Життя на колесах*: веб-сайт. URL: <http://m.day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/zhyttya-na-kolesah> (дата звернення: 08.10.2019).
26. Велосипедна економіка Євросоюзу. Аргументи на користь інтегрованої велосипедної політики . Neun, M. and Haubold, H. 2016. The EU Cycling Economy – Arguments for an integrated EU cycling policy. European Cyclists' Federation, Brussels, December, 2016. URL: http://velotransport.info/wpcontent/uploads/Cycling_economics_ECF.pdf (дата звернення: 08.10.2019).
27. Український інформаційний центр велоспорту: вебсайт. URL: <http://velotransport.info/?p=6622> (дата звернення: 08.10.2019).
28. *Велосипед у місті: економічний ефект*: веб-сайт. URL: <https://mistosite.org.ua/uk/articles/velosyped-u-misti-ekonomichnyi-efekt> (дата звернення: 08.10.2019).
29. Чернишова О., Семенова К. Розподіл бюджетних коштів на велосипедну інфраструктуру: досвід ЄС та пропозиції для України. – Київ: ГО «Асоціація велосипедистів Києва», 2017. – 28 с.
30. Паспорт Одеської області 2019: веб-сайт. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/odeska-oblast/pasport-oblasti/> (дата звернення: 10.10.2019).
31. Головне управління статистики в Одеській області: веб-сайт. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.10.2019).

32. Концепція розвитку молодіжного спорту, велосипедного руху і облаштування велосипедної інфраструктури у м. Одесі на 2013-2018 роки. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/OD130296.html (дата звернення: 10.10.2019).
33. Соціально-економічний розвиток Одеської області у січні–липні 2019 року. URL: http://www.od.ukrstat.gov.ua/infografika/ig_07_2019.pdf (дата звернення: 11.10.2019).
34. Концепція розвитку велосипедної інфраструктури в місті Києві. URL: <https://kmr.gov.ua/sites/default/files/3033-dodatok.pdf> (дата звернення: 11.10.2019).
35. ДП «Державний дорожній науково-дослідний інститут імені М.П.Шульгіна»: веб-сайт. URL: <http://dorndi.org.ua/ua/statistika-avariynosti-za-2018-rik> (дата звернення: 11.10.2019).
36. ДБН В.2.3-5:2018 «Вулиці та дороги населених пунктів». URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=6116 (дата звернення: 11.10.2019).
37. ДБН Б.2.2–12:2019 Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень. URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_360_92_ua/1-1-0-116 (дата звернення: 11.10.2019).
38. Байкшерінг Nextbike: веб-сайт. URL: <https://www.nextbike.ua/uk/Odesa/> (дата звернення: 11.10.2019).
39. *Велодоріжки та велоактивізм в Одесі: чи є шанс?* Веб-сайт. URL: <https://www.prostranstvo.media/velodorizhki-ta-veloaktivizm-v-odesi/> (дата звернення: 11.10.2019).
40. Данильян О. Г., Тараненко В. М. Філософія: підручник. - 2-ге вид., допов. і переробл. — Х.: Право, 2015. — 312 с.
41. Попова В.Д., Маценко Л.Ф. Стратегічний аналіз: навчальний посібник.— Чернівці: ЧНУ, 2018. – 157 с.

42. Бондаренко Л. М., Ярковий О. В. PEST-аналіз як засіб підвищення конкурентоспроможності підприємства на зовнішніх ринках *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики: матеріали Міжнародної науково-практ. конф.*, 16 – 17 лист. 2017 р.– Х.: ФОП Лібуркіна Л.М., 2017. – С. 91-94.
43. Паніотто В. І., Харченко Н. В. *Методи опитування : підручник.* – М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2017. – 340 с.
44. Богдан О. *Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених.* – К.: Дух і Літера, 2015. – 380 с.
45. ДСТУ 2587:2010 Споруди транспорту. Розмітка дорожня. URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dstu/dstu_2587_10/5-1-0-788 (дата звернення: 15.10.2019).
46. Правила дорожнього руху України, пункт 4.1: Закон України із змінами внесеними Постановою Кабінету Міністрів №111 від 11.02.2013. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF/print1382706779112783> (дата звернення: 16.10.2019).
47. Рекомендації з організації руху велосипедного транспорту ERA. - Кельн: Науково-дослідницьке товариство доріг і транспорту, 2011. URL: <http://velotransport.info/wp-content/uploads/ERA2010-ua.pdf> (дата звернення: 16.10.2019).
48. Розробка транспортної політики з врахуванням велосипедного руху: посібник. URL: http://velotransport.info/wp-content/uploads/I-CE_cycling_UA_allinone.pdf (дата звернення: 30.10.2019).
49. Просуваючи велотранспорт. Підручник з велосипедної політики PRESTO. Інфраструктура. URL: [доступу:http://velotransport.info/wpcontent/uploads/UA_PRESTO-PolicyGuideInfrastructure1.pdf](http://velotransport.info/wpcontent/uploads/UA_PRESTO-PolicyGuideInfrastructure1.pdf) (дата звернення 02.11.2019).

50. Програма розвитку велосипедної інфраструктури м. Дніпропетровська на 2015-2030 роки. URL: <http://dnepr.info/wp-content/uploads/2015/03/Programa-veloinfrastrukturi-i-Dodatki.pdf> (дата звернення 30.10.2019).
51. Подошов В., Томазов О., Петрович О. Зручне місце для велосипеда: як одна велосипедна парковка може змінити інфраструктуру міста.— К.: Громадська організація "Київ – велосипедне місто", 2017. — 112 с
52. Асоціація велосипедистів Києва: веб-сайт. URL: <http://avk.org.ua/> (дата звернення: 01.11.2019).
53. Офіційний сайт міста Одеси: веб-сайт. URL: <https://omr.gov.ua/ru/essential/214672> (дата звернення: 01.11.2019).
54. Департамент транспорту, зв'язку та організації дорожнього руху: веб-сайт. URL: <https://omr.gov.ua/ua/city/departments/dtks/otkritie-dannie/> (дата звернення: 02.11.2019)
55. Єдиний державний веб-портал відкритих даних: веб-сайт. URL: <https://data.gov.ua./group/transport> (дата звернення: 02.11.2019).
56. *Середньорічний пробіг українських автомобілів*: веб-сайт. URL: https://auto.ria.com/news/first_auto/241867/na-kakoj-realnyj-probeg-stoit-rasschityvat-pokupaya-b-u-avtomobil.html (дата звернення: 02.11.2019).
57. Постанова Кабінету Міністрів Про правила дорожнього руху п. 12.4. від 10.11.2017 №883. URL: [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF/ed20180718>] (дата звернення: 05.11.2019).
58. Онлайн-сервіс Google maps: веб-сайт. URL: <https://www.google.com/maps> (дата звернення: 05.11.2019).
59. Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/clima/policies/transport/vehicles/cars/index_en.htm
60. Горбаченко С.А., Карпов В.А. Аналіз підприємницьких проектів. — Одеса: ОНЕУ, 2013. — 241 с.